

Filming Human Rights Crimes and Violations
လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများနှင့် ရာဇဝတ်မှုများ မှတ်တမ်း ရိုက်ကူးခြင်း

Filming for human rights can be dangerous: Be safe. Be ethical. Be effective.

လူ့အခွင့်အရေးအတွက် မှတ်တမ်းရိုက်ကူးခြင်းမှာ အန္တရာယ်ရှိနိုင်သည်။ ဘေးကင်းလုံခြုံပါစေ။ ကျင့်ဝတ်နှင့် ညီပါစေ။ ထိရောက်မှုရှိပါစေ။

Be prepared with your Mobile Phone
သင့်ဖုန်းအားပြင်ဆင်ထားရန်

Assess any risks to yourself, those you film and the communities you are filming in. သင်ရိုက်ကူးမည့်မှတ်တမ်းနှင့် မှတ်တမ်းတွင်ပါဝင်မည့်သူများအပါအဝင် သင့်အား ကျရောက်နိုင်သည့်မည့်အန္တရာယ်ကိုမဆို ကြိုတင်ဆန်းစစ်ထားရန်။

Encrypt your mobile phone or delete sensitive data if there is risk of confiscation. သင့်ဖုန်းအားEncrypt (စကားဝှက်နံပါတ်နှင့် ထားပါ (သို့) ဖုန်းအားသိမ်းသွားနိုင်ခြေရှိပါက ဖုန်းထဲရှိ အန္တရာယ်ရှိနိုင်မည့် အချက်အလက်များအား ဖြတ်ထားပါ။)

Password protect your mobile phone/Avoid Pattern lock. ဖုန်းအား pattern (အမှတ်အသားပုံစံ)နှင့်ထိန်းသိမ်းခြင်းကို ရှောင်ကျဉ်ပြီး လျှို့ဝှက်နံပါတ်နှင့်သာ ကာကွယ်ထားပါ။

Charge your batteries & free up storage. အားအမြဲသွင်းထားပြီး အထဲရှိ အချက်အလက်သိုလှောင်ရန်နေရာလည်း လွတ်နေပါစေ

Set correct date & time/Set to automatic** အချိန်နှင့်ရက်စွဲအားမှန်ကန်စွာသတ်မှတ်ပြီးလျှင် automatic (အလိုအလျောက်စနစ်)ကိုရွေးထားပါ

Turn on GPS (high accuracy) on mobile phone. ဖုန်းထဲတွင် GPS (တိကျမှုအမြင့်ဆုံး)ထားပြီးဖွင့်ထားပါ

If safe, document who is filming
:Add information about the filmer either by verbally stating the filmer's name and providing his/her contact information.

လုံခြုံပြီးဆိုပါက မှတ်တမ်းရိုက်မည့်သူ၏အချက်အလက်ယူခြင်း။ ။
ရိုက်ကူးမည့်သူ၏သတင်းအချက်အလက်များပါရန်အတွက် ထိုသူ၏အမည်နှင့် ဆက်သွယ်ရန်အချက်အလက်များအား နှုတ်ဖြင့်ပြော၍စတင်ခြင်းဖြစ်စေ သူ/သူမ၏ အမည်နှင့် ဆက်သွယ်ရန်တို့ကို ရေးသားဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်စေ သတင်းအချက်အလက် ပါရမည်။

Record date, time and location
နေ့စွဲ၊ အချိန်နှင့် နေရာတို့အား မှတ်တမ်းတင်ခြင်း

To help news media, human rights organizations and courts verify your video, set the correct date, time and GPS location on your mobile phone so it is recorded in the original file.

သတင်းမီဒီယာနှင့် လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့အစည်းများအား ကူညီရန်နှင့် တရားရုံးများမှ သင့်ပီဒီယိုအားအတည်ပြုချက်ယူရန်အတွက်ဖုန်းထဲတွင် နေရာ၊ အချိန်နှင့် ရက်စွဲအားမှတ်တမ်းစွာရွေးချယ်ထားခြင်းဖြင့် သင်၏မူရင်းဖိုင်အား မှတ်တမ်းပြုစုပြီးသားဖြစ်သွားမည်။

Verbally state the date, time and location while recording. Keep a written/digital record of the date, time and location with the original video file. Additionally, capture visual information that allows anyone, anywhere to identify the date, time, location. Options include but are not limited to: roads, street signs, landmarks, buildings, trees, rock outcroppings, the sky, shadows, etc. မှတ်တမ်းယူနေစဉ်တွင်လည်း ရက်စွဲ၊ အချိန်နှင့် နေရာတိုအား နှုတ်နှင့်ပြောပြီး သတ်မှတ်ထားပါ။ မူရင်းပီဒီယိုဖိုင်နှင့်အတူ ရက်စွဲ၊ အချိန်နှင့် နေရာတိုအားလက်ရေးနှင့်သော်လည်းကောင်း စာရိုက်၍သော်လည်းကောင်း ရေးမှတ်ထားပါ။ ထိုအပြင် မြင်သာသည့်အချက်အလက်များကိုလည်းခွင့်ပြုချက်ရပါက ဖမ်းယူမှတ်တမ်းတင်ထားပြီး မည်သည့်နေရာတွင်မဆို ရက်စွဲ၊အချိန် နှင့် နေရာတိုအားမှတ်သားထားပါ။ ဦးစားပေး ရွေးချယ်မှုများစွာရှိနိုင်သည် သို့သော် လမ်းမကြီးများ၊လမ်းဆိုင်းဘုတ်များ၊လမ်းအမှတ်အသားများ၊အဆောက်အဦများ၊ သစ်ပင်များ၊ ကျောက်ဆောင် ကျောက်စွန်းများ၊မိုးကောင်းကင်၊ အရိပ်များ၊ စသည်တို့အား ကန်သတ်ချက်မထားပါ။

Film with intention : During and after or During and in the aftermath of the commission of a human rights violations

မှတ်တမ်းရိုက်ကူးခြင်းရည်ရွယ်ချက် ဖြစ်နေစဉ်ကာလနှင့် ဖြစ်ပြီးကာလ (သို့) ဖြစ်နေစဉ်အတွင်းနှင့် နောက်ဆက်ဆံ ဆွဲ ကော်မရှင်၏ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု

Record events/incidents as they happen from start to end. Record continuously if possible. Hold you shots steady and for at least 10 seconds. Move the camera very slowly and avoid unnecessary zooming. Move closer when safe and possible.

အဖြစ်အပျက်များ/ ဖြစ်စဉ်စဆုံးအား မှတ်တမ်းတင်ပါ။ ဖြစ်နိုင်ပါက ဖြစ်စဉ်တလေ့ျှောက်လုံး မှတ်တမ်းတင်ထားပါ။ ရိုက်ကူးသည့်အခါ အနည်းဆုံး ၁၀စက္ကန့်လောက်ကြာမယ့် ရုပ်ငြိမ် ရိုက်ကူးမှုလုပ်ပါ။ ကင်မရာအားဖြေးဖြေးရွှေ့ပါ။ မလိုအပ်ပဲ အနီးကပ်ဆွဲရိုက်ကူးခြင်း (zoom) မဆွဲပါနှင့်။ လုံခြုံမှုရှိပြီး ဖြစ်နိုင်ပါက နီးကပ်နိုင်သမျှအနားကပ်ပြီး ရိုက်ပါ။

Capture a variety of shots
ရိုက်ချက်အမျိုးမျိုးဖမ်းယူခြင်း

Film a variety of shots from the incident scene:

- 1.A very slow 360-degree pan to provide context and show what is happening behind the scene and to ensure the video can be more easily verified.
- 2.Wide establishing shots to provide an easily understandable layout of the crime scene and to assist in verifying time, date and location.
- 3.Medium shots to establish the location of the evidence in the crime scene and the relationship of one piece of evidence to another.
- 4.Close-up shots to show key details and identify people at the scene.

အဖြစ်အပျက်မြင်ကွင်းအား ရိုက်ချက်အမျိုးမျိုးမှ မှတ်တမ်းတင်ခြင်း

၁။ ၃၆၀ မြင်ကွင်းနှင့် ဖြေးဖြေးခြင်းရိုက်ကူးခြင်းဖြင့် အကြောင်းအရာနှင့် အဖြစ်အပျက်၏နောက်ကွယ်က ဘာဖြစ်သည်ကို ပြနိုင်ပြီး ဗီဒီယိုမှ လွယ်ကူသောချာစွာ အတည်ပြုသောချာစေသည်။

၂။ မြင်ကွင်းကျယ်ရိုက်ချက်များသည် ရာဇဝတ်မှုဖြစ်ရပ်များ၏ အခင်းအကျင်းများအား လွယ်လွယ်ကူကူနားလည် နိုင်ရန် အတွက်ဖြစ်သည်။

၃။ အလယ်အလတ်ရိုက်ကူးမှုသည် ရာဇဝတ်မှုဖြစ်ရပ်၏နေရာအထောက်အထားနှင့် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုနှင့်တစ်ခုဆက်နွယ်မှုအား သက်သေပြရန်ဖြစ်သည်။

၄။ အနီးကပ်ရိုက်ကူးမှုသည် အသေးစိတ်အချက်အလက်နှင့် ဖြစ်ရပ်တွင် ပါဝင်ပတ်သတ်သူတို့ကို ပြသရန်ဖြစ်သည်။

When safe, document the details of the violence/killings/torture by filming the identities of individuals involved-uniforms, badges, indications of police/military rank and their methods of communication, the surrounding people/situation, injuries,weapons, bullet holes or nearby vehicles.It's necessary to ensure viewers understand what is happening in the video and what is being seen, add factual, objective and unemotional statements only as needed. Do not add opinions or extraneous information.

လုံခြုံစိတ်ချရသည့်အခါ အကြမ်းဖက်မှု၊ လူသတ်မှု၊ နှိပ်စက်မှုတွင် ပါဝင်သူတို့၏အသေးစိတ်အချက်အလက်များဖြစ်သည့် ဝတ်စုံ၊ တံဆိပ်၊ ရဲ/စစ်တပ်၏ ရာထူးအဆင့်အတန်း အမှတ်အသား နှင့် ၎င်းတို့၏ ဆက်သွယ်ဆက်ဆံသည့်ပုံစံ ၊ လူပုတ်ဝန်ကျင်းအနေအထား၊ ဒဏ်ရာများ၊ လက်နက်၊ကျည်မှန်သည့်အပေါက်များ၊(သို့) အနီးအနားရှိ ယာဉ်များအား ရိုက်ကူးခြင်းဖြင့် မှတ်တမ်းယူရမည်။ ထိုအချက်များသည် ကြည့်ရှုသူများအတွက် ဘာတွေဖြစ်နေသည်၊ ဘာတွေမြင်ပြီးပြီ၊ အဖြစ်မှန်များထပ်ဖြည့်ခြင်း၊ လိုအပ်ပါက ရည်ရွယ်ချက်နှင့်

စိတ်ခံစားမှုမပါသောသဘောထားထုတ်ပြန်ချက်များအားတိကျသေချာစွာပါရမည်။ ထင်မြင်ချက် (သို့) အပိုဆောင်းများ မထည့်ပါနှင့်။

Document those involved
ပါဝင်ပတ်သတ်သူများ၏ အချက်အလက်များ

People who are not engaged in hostilities are civilians and protected by international law. Show if the victims acting peacefully or were carrying weapons.Document targeted people who are being called out by name, specifically pointed to, or individually yelled at.If the victims were members of a targeted group, film identifying details of the group such as badges or uniforms.

စစ်မက်အမှန်းတရားများတွင် ပါဝင်ပတ်သတ်မှုမရှိသောသူတို့မှာ နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ အကာအကွယ်ပေးရမည့် ပြည်သူတို့ဖြစ်သည်။ အကြမ်းဖက်ခံရသူများမှာ ငြိမ်းချမ်းမှုဖော်ဆောင်နေလျှင် သို့မဟုတ် လက်နက်များတင်ဆောင်နေခဲ့လျှင် ပြသပေးပါ။ အချက်အလက်များသည် နာမည်ထွက်နေသူ၊ အထူးစောင့်ကြည့်ခံရသူ (သို့) တစ်ဦးချင်းကြိမ်းမောင်းခံရသူ စသည့်သူတို့အား ဦးတည်သည်။ အကယ်၍ အကြမ်းဖက်ခံရသူများသည် ဦးတည်ထားသည့်အဖွဲ့၏ အဖွဲ့ဝင်များဖြစ်နေလျှင်မှတ်တမ်း တွင်ထိုအဖွဲ့၏ တံဆိပ်၊ ဝတ်စုံကဲ့သို့သော အသေးစိတ်အချက်အလက်များကို ဖော်ပြထားပါ။

Think before you share.
မဖြန့်ဝေခင်သေချာစဉ်းစားပါ

Uploading your videos or livestreaming on a public channel i.e.facebook/twitter/youtube can turn you or the victim and their communities into a target. Consider first sharing or going to a trusted activist/media organisation/International NGOs/lawyer. You can share the media via secure messaging app like Signal and other secure private groups in social media.Always consider your own and others' safety before sharing the video publicly.

ဗီဒီယိုများတင်ပြထားခြင်း၊ အများပိုင်သတင်းဌာနများဖြစ်သည့် facebook, twitter, youtubeတို့တွင် တိုက်ရိုက်ထုတ်လွှင့်မှုလုပ်ခြင်းတို့သည် သင် (သို့) အကြမ်းဖက်ခံရသူ နှင့် ၎င်းတို့၏ အသိုင်းအဝိုင်းအား ပစ်မှတ် ထားခြင်းခံရနိုင်သည်။ ပထမဖြန့်ဝေမှုကို အလေးအနက်စဉ်းစားပါ။ သို့မဟုတ် ယုံကြည်စိတ်ချရသော တက်ကြွလှုပ်ရှားသူ၊ သတင်းအဖွဲ့အစည်း၊ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း၊ ရှေ့နေ စသည်တို့အား ဖြန့်ဝေနိုင်သည်။ ဖြန့်ဝေပါကလည်း လုံခြုံစိတ်ချရသည့် Signal နှင့် အခြားသီးခြားသော လူမှုသတင်းမီဒီယာမှတစ်ဆင့် ဖြန့်သင့်သည်။ အများပြည်သူအား မဖြန့်ဝေခင် သင်နှင့် အခြားသူတို့၏ လုံခြုံရေးအတွက် အမြဲထည့်သွင်းစဉ်းစားပါ။

If you decided to share the video on social media i.e.facebook/twitter/youtube pls provide context. Include a brief and descriptive title. Write a description of what happened before, during and after the filming.Include the date, time, location and relevant details.

မီဒီယိုအား facebook, twitter, youtube စသည့် လူမှုသတင်းမီဒီယာတို့တွင် ဖြန့်ဝေရန်ဆုံးဖြတ်ချက်ချလိုက် လျှင် အကြောင်းအရာအား ဖော်ပြပါ။ ဖော်ပြချက်ခေါင်းစဉ်နှင့် အကျဉ်းချုပ် ပါရမည်။ ဇာတ်လမ်းမရှိကလေး၊ ရိုက်နေစဉ်နှင့် ရိုက်ပြီး ဖြစ်ပျက်သည်များကို ရေးသားဖော်ပြရမည်။ ရက်စွဲ၊ အချိန်၊ နေရာ နှင့် အခြားသက်ဆိုင်သည့် အချက်အလက်အသေးစိတ် ပါဝင်ရမည်။

Protect your media
သင့်မီဒီယာအားကာကွယ်ပါ။

Save the original video file with the original file name in a safe place. Have two backups of this file stored in a SEPARATE place from the original if possible. Then, make a 'working' copy – a copy different from the file received that you can examine, analyze, enhance and share as appropriate.

မူရင်းမီဒီယိုဖိုင်အား လုံခြုံသည့်နေရာတွင် မူရင်းဖိုင်နာမည်နှင့် သိမ်းထားပါ။ ဖြစ်နိုင်ပါက နောက်ထပ်သီးခြား ၂ နေရာတွင်မူရင်းဖိုင်အပြင် ထပ်မံ၍ အရံသိမ်းဆည်းထားပါ။ ထိုနောက် working copy အနေနှင့် သီးခြားမိတ္တူကူးယူပြီး ဆန်းစစ် စိစစ်ခြင်း ပိုကောင်းအောင်လုပ်ခြင်း ဖြန့်ဝေခြင်းသဖြင့် သင့်တော်သလိုလုပ်နိုင်ပါသည်။